

pro complendis illis, de quibus versamur, commendabat Reg. Decretum 14 Oct. 1824, ad congruentes ipsorum paragraphos transtuli.

Nec ita absolvi propositum existimavi. Quaedam enim vel de communi Jure in J. DEVOTI INSTITUTIONIBUS desiderabantur; plurima vero de Hispaniæ disciplina, ac legibus res necnon personas ecclesiasticas spectantibus, præsertim post finitum S. Pontificem inter et Cathol. Regnam Concordatum an. 1851. Quoad primum igitur, deprompta ex Selvagio (diligentissimo sane Eccl. institutionum historiographo), aliisque præstantibus AA., supplementa adjeci. Et ad alterum, præter laudata quator nostratum Canonistarum scholia, ejusdem novissimæ Conventionis textum, ac Regal, ei concordantium ordinationum excerpta, propriis hic illic observationibus intermixta, consignavi.

Tam ex Selvagio quam ex illius Adnotatoribus ranscripta, quæ adinvicem discernere haud difficile, isto signo (N. S.), propriæ vero notulæ ita (***) indicantur.

Num id quod unice intendebam, Sacræ videlicet Jurisprudentiæ tyronum utilitatem conciliare, assecutus sim necne, aliorum esto decernere.

PIO SEXTO

P. O. M.

JOANNES, EPISCOPUS ANANIEMISIS,

FELICITATEM.

Cum Canonicas Institutiones, quas tribus ab hinc annis in amplissimo Tuo nomine evulgavi, PIE, PONTIFEX OPTIME MAXIME, multi non tantum ex nostris, sed etiam ex exteris regionibus studiose conquirerent, et nulla prorsus earum essent exemplaria, quæ ab ipsis comparari possent

eas iterum typis edere constitui. Dedi autem in primis operam, ut nova hæc editio multis in locis valde aucta, et emendata prodiret; et ideo quæ pridem à me scripta paulo jejunius, et forte etiam indiligentius fuerant, ea multo uberius, et accuratius excutienda, explicanda, enucleanda curavi. Tuum est totum hoc opus, **PONTIFEX SAPIENTISSIME**, quandoquidem Tuis habuit auspiciis initium, cursum, exitum; et ideo patiere, ut quod primum in manus hominum sub Tuo nomine emissi, idem nunc diligentius recognitum, amplificatum, emendatum cum ejusdem amplissimi nominis inscriptione divulgem. Beneficio singulari Tuo, non merito aliquo meo, Ananiensis Ecclesiæ creatus Episcopus, jam pridem edere debuissem publicam aliquam animi significationem, unde omnes intelligerent, quam Tibi obstrictus, devinctusque sim memoria beneficiorum sempiterna. Quod si usque ad hoc tempus distuli, rogo obtestorque Te, ne id potius mihi vitio vertendum, quam Episcopalibus curis, atque laboribus, qui me sane hactenus occupatum, impeditumque tenuerunt, tribuendum putes. Sentio equidem, **BEATISSIME PATER**, quam tenuis sit, et minime par immortalibus in me beneficiis hæc grati animi testificatio, et meæ me tenuitatis tædet, qui non modo insigniori aliqua significatione, sed ne hoc quidem tam exiguo, quod suscepi, munere tantam prosequi beneficentiam nequeam. Quamquam in summo isto rebusque humanis longe excelsiore Dignitatis loco, ecquod, non à medico, sed à quovis demum homine quantavis facultate præstante, suscipi, efficique potest, quod Tuis respondere beneficiis posse aliquo modo videatur? Quod si, cum gratia referri tanta non potest, quanta debetur, habenda saltem est, quantam maximam animus capere potest, ego certe, qui hujus habendæ, prædicandæ, præ meque ferendæ gratiæ studio concedam nemini, non magnopere eo nomine mihi laborandum esse videor, cur ampliorem

facultatem requiram. Accipe igitur novis nunc curis auctas, diligentiusque recognitas Cononicas Institutiones, quæ etiam hoc Tibi nomine debentur, quod magno illis adjumento fuerunt Tua illa scripta immortalia, quæ ad tuendam, atque amplificandam Religionem, pacemque Ecclesiæ restituendam difficillimis his temporibus in lucem emisisti, et quorum doctrinam, gravitatem, sapientiam omnes admirantur. Nam ex iis multa ego derivavi in meas Institutiones, itaque effeci, ut tenuitas mea sustentaretur lumine ingenii, et doctrinæ Tuæ. Atque hæc quidem scripta quamquam omnes avidissime legant, et admirentur, tamen sæpe cogunt metuere, ne quid detrabat ex valetudine Tua (quæ nobis ipsa lucis usura carior, et pretiosior est) in tot tantisque rebus occupatio tam assidua, tamque vehemens, ut ne illud quidem intermittas tempus, quod sommo, et quieti concessum est. Facis id quidem pro excellenti natura Tua, et pro ardore, quo raperis, eximio, et singulari tuendarum, foveandarumque rerum Ecclesiæ, ut quod operibus præstas, scriptis quoque perficias, et posteritas utrorumque memoriam immortalitatis memoria prosequatur. Sed tamen qui te amant (amant autem, mihi crede, omnes) cum Te videant nihil recusare studii, laboris, periculorum, ut tot ac tanta negotia sustineas, non possunt non esse sollicite de Te, cujus vitam perpetuam esse vellent, cum Tibi perpetuam optare vitam idem sit, ac optare nobis perpetuam felicitatem. Sed quoniam hac lege huc omnes ingredimur, ut alicuando discedamus, neque nobis pro Tua singulari virtute licet singularem in Te uno conditionem postulare, saltem ut in his gravissimis occupationibus integra valetudine utaris, ac Te præsentem quam diutissime perfruamur, supplices à Deo petimus, idque pro summa ejus in nos clementia impetraturos confidimus. Sunt hæc communia omnium vota, quibus equidem insistens nullum faciam Deum orandi, et obsecrandi finem, ut Te, **BEATISSIME**

PATER, quam diutissime incolumem, sospitemque conser-
vet, efficiatque sua ope, ut tandem capias fructus uberri-
mos, ac jucundissimos laborum, et vigiliarum tuarum,
Ecclesiæ pacem, et tranquillitatem.

PRÆFATIO

AD CUPIDAM SACRORUM CANONUM JUVENTUTEM.

Omnis fere ætas magnam effudit copiam Scriptorum, qui Juris
Canonici Institutiones mandarunt literis; sed inter eos vix ullum
invenimus, cujus, scripta usui possint esse vobis, Optimi Adoles-
centes, in quos erudiendos omnes nostras curas, et cogitationes
conferre debemus. Quidam enim ita inopes, et jejuni sunt, ut
ossa solum, non sanguinem videantur tradere ecclesiasticæ ju-
risprudentiæ; quidam obruunt ingenia nimia rerum copia, et
varietate, atque intempestivis, verbosisque quæstionibus; quas
cum ipsis principiis absurde confundunt, adeo ut nosci interdum
vix, plerumque autem ne vix quidem possit, quid pro certo su-
mendum, quid dubiunt, controversumque sit; quidam nullum
sibi negotium sumunt de causis rerum, et memoria vetustatis;
quidam denique ita eruditionis studio rapiuntur, ut ad antiqui-
tatem, atque ad omnem rerum excurrentes originem, prope obli-
viscantur recentiorum ætatum. Nos omnes studuimus declinare
scopulos, ad quos ceteros offendisse novimus. Quantum essece-

rimus, aliorum sit iudicium, conatos certe esse præ nobis ferimus. Nam nostris Institutionibus complexi sumus antiquam, mediam, novam, Ecclesiæ disciplinam, atque uno in conspectu posuimus, non tantum vetustas leges, quæ Juris corpore continentur, sed etiam Canones Tridentinos, et constitutiones recentiorum Pontificum, et responsa, quæ à Sacris Cardinalium Conciliis, quas Congregationes vocant, in dies emittuntur. Initium duximus à Prolegomenis, quibus Juris Ecclesiastici fontes patefecimus, ac celebriores explicavimus collectiones, quæ ab Ecclesiæ incunabulis usque ad hanc nostram ætatem in manus hominum pervenerunt. Neque enim recentiorum collectionum, quibus nunc in Scholis, et in Foro utimur, vim, et rationem scire, ac tenere possumus, nisi primum antiquiores, unde ille ductæ, excerptæque sunt, cognoscantur. Explicatis autem collectionibus, ad rem ipsam accedimus, quam pluribus, uti mos est, titulis comprehendimus universam. Quorum in partitione titulorum eum ordinem secuti fuimus, qui nobis commodior, atque concinnior videbatur, quin etiam titulos secimus in partes, ut quasi in genera digereremus Ecclesiasticam Jurisprudentiam, deinde eorum generum quasi quædam membra dispertiremus. Nam nisi adolescentes, qui nunc primum in viam ingrediuntur, accuratam habeant, et simplicem, unoque in conspectu positam rerum divisionem, nunquam in suis studiis progressus facere posunt, et sæpe fracti, ac debilitati metu propter rerum obscuritatem voluntatem discendi simul cum spe perdiscendi abjiciunt.

Et quoniam ornatur Jurisprudentia eruditione primum, et quasi colore quodam, et succo suo, idcirco nos rerum origines investigare curavimus, atque hausimus ex fontibus Ecclesiasticæ Historiæ ea, quæ ad rem nostram ita pertinere arbitrabamur, ut non irruisse in alienum locum, sed in suum immigrasse viderentur. Ita scilicet operam dedimus, ut vobis panderemus viam non solum ad forensem peritiam, verum etiam ad omnem interiorem, atque reconditam Ecclesiasticam Jurisprudentiam. Volo enim talibus doctrinis excoli vestros animos, ut habeatis adjumenta, quibus instructi sacram jurisdictionem, ac jura certissima Sedis Apostolicæ plane comperta, atque explorata habeatis. Obruimur copia Scriptorum, quibus duo tantum proposita fuisse videntur, alterum ut vos in errores rapiant, alterum ut in Ecclesiæ caput Romanum Pontificem virus evomant acerbitalis suæ. Quorum è numero nescio equidem, an post Bohemerum, Thomassium, ceteros hæreticos, ullus sit, qui Eybelio anteferendus videatur. Homo videlicet, qui ausus est improbare confessionem,

quam aure excipit Sacerdos, ut noscat crimina, de quibus iudicium ferre debet (1), qui gravissimus error merito damnatus est (2), facile intelligitis, quantum valeat in rebus Ecclesiasticis, et quas Juris Canonici Institutiones scriptitare potuerit. Hujus hominis scripta, et cetera similia, quæ merito damnata sunt iudicio verissimo Sedis Apostolicæ, vitanda, et fugienda vobis sunt diligenter, ne vos admisceatis, atque implicetis erroribus, quibus facile vestra hæc ætas infici potest imprudens, et qui postea difficiliter ex animis effluunt, cum semel infusi sunt. Horum quoque Scriptorum à nobis facta est interdum mentio in nostris Institutionibus (quod tamen parce, et continenter fecimus); sed quidquid in iis erat, quod vobis compertum esse oporteret, id totum nos hausimus, atque expressimus, indeque in nostra scripta derivavimus. Quod eo mihi prædicendum fuit, ne quis forte vestrum curiosius velit scripta ipsa evolvere damnatorum Auctorum, quorum à nobis injecta mentio est. Principio eos legere nefas est, nisi primum venia à Sede Apostolica impetrata sit; deinde illi etiam, qui hanc facultatem obtinuerunt, caveant diligenter, ne iis legendis animum tenerum pravis opinionibus imbuant, hauriantque errores, quibus illi undique referti sunt. Magna nobis, divina ope, copia est librorum optimorum: hos sine periculo legite, atque perlegite, et *per religiosi itineris vias, ac veritatis semitas, quas universa tenet Ecclesia, gradientes, magis magisque hæreticorum devia, et diabolica calcate figmenta* (3).

Reliquum est, ut aliquid dicam de notis, quibus Institutiones has meas illustrandas curavi: quoniam hæc in primis earum scribendarum ratio, et hoc propositum fuit. Nimirum Institutiones tantum certis constare principiis, ac modicis regionibus circumscriptæ esse debent, et quæstiones suum in iis locum habent

(1) Vid. Conc. Trident. Sess. 14 cap. 3 de Sacram. Pœnitent.

(2) Deterrimi libelli titulus latine redditus, est: *Quid continent documenta antiquitatis Christianæ de auriculari Confessione; ab Eybel. Vindobonæ 1784*; eum vero damnavit optimus, ac sapientissimus Pontifex PIUS VI. Apostolicis literis *Mediator Dei*, datis die 11 Novembris 1784. Ipsius autem Eybelii *Introductionem in jus Ecclesiasticum Catholicorum* damnavit Sac. Indicis Congregatio die 16 Februarii ejusdem anni.

(3) Verba hæc sunt S. Maximi Taurinensis *Hom. 9. int. hyemal.*, cujus egregia opera, et reliqua adhuc latentia, ut plus prodessent, diligenter recognosci, splendideque, ac magnifice in lucem edi curavit SANCTISSIMUS D. N. P. VI.

nullum. Quare nos ita Textum conscripsimus, ut in eo, quantum nostræ patiebantur vires, neque aliquid abesset, quod proprium esset Institutionum, neque redundaret. Sed quæ in Textu strictim exposita sunt, ea in Academiis viva voce Doctoris in lucem proferuntur, latiusque explicantur; et tunc res omnis accuratius expenditur, atque etiam attinguntur quæstiones, quæ scitu utiliores esse videantur, ut ita una cum seminibus propago quoque studiosis, atque seges occurrat materiæ. Id nos in notis præstitimus, ubi non tantum indicabimus locos, unde sumpta sunt ea, quæ in Textu traduntur, sed etiam in magis abditam, ac penetralem jurisprudentiam excurrere, et præcipuas etiam quæstiones attingere volumus, ut postquam cum iis primarum, ac certarum rerum genera ipsa didicistis, relicua non incommode persequamini. Quod si quis copia, et varietate rerum, quæ in notis disputantur, impediri se putet, à discendoque deterri; is licet hinc quantum ei videbitur circumcidat, atque amputet, tamen Textus sobrietate contentus habebit, quod ad instituendos juvenes accomodatam est. Quamobrem pergite, ut facitis, optimi Adolescentes, atque ad hæc studia contendite, ut et vobis honori, et Reipublicæ utilitate esse possitis, ac magis commendemini SANCTISSIMO PRINCIPi, cujus exquisita doctrina, intelligens iudicium, effusa in litteras beneficentia vos ad hæc studia cohortatur.

APPROBATIONES.

Jusus à Reverendissimo P. Magistro S. P. A. legi primum tomum *Institutionum Canoniarum* Cl. Viri Joannis Devoti, olim Advocati, et Antecessoris Romani, nuper ad Episcopatum Anagninum à PIO SEXTO P. M. eVecti; quod opus, exemplaribus universis cito distractis, iterum typis evulgatur nonnullis correctionibus, et additamentis doctissimi Auctoris. Nihil adversum regulas fidei, aut bonis moribus invenire est in hoc primo volumine; quam vero omnia, quæ in eo tradita sunt, omnigena eruditione, et juris ecclesiastici peritia redundant, adeo novit Litteraria Respublica, et meis laudationibus celebratissimi operis famam augeri vix posse credam. Romæ ex Ædibus Magnæ Curie Inocentianæ, III Non. Jul. MDCCXCII.

*N. Riganti, Majoris Præsidentie Abbr.
et AC. in Civilibus Locum tenens.*

Institutiones juris ecclesiastici V. Cl. Joannis Devoti, nunc Episcopi Anagnini, cum primum in lucem prodierunt typis Romanis anno 1785, tanta omnium acclamatione exceptæ fuerunt, ut aucto in dies requirementum numero, brevi exemplaria defecerint, aliaque eundem necesse visum fuerit: id vero accidit percommode; eam enim occasionem arripuit Præsul præclarissimus opus suum retractandi, pluraque sparsim adjiciendi, uberiori adolescentium in re canonica eruditioni opportunissima. Quæ porro in vulgatis jam exemplaribus continebantur, ea præstantissimorum virorum iudicio probata, tum publico testimonio celebrata, meo certe calculo non indigent ut iterum imprimantur: quæ vero nova huic primo volumini aspersa sunt, mandante Reverendissimo S. A. P. Magistro, cum attente perlegerim, ea ex purioris doctrinæ fontibus hausta, et selectissima eruditione referta mihi videntur, proindeque dignissima quæ publici juris fiant. Datum Romæ pridie Idus Sept. anni MDCCXCII.

*D. Coppola, Proton. Apostolicus, et Rit. C.
Secretarius.*

Opus, quod primo editum, tanto plausu ab eruditis omnibus Viris exceptum est, modo Scriptore ab ipso Cl. V. Joanne Devoti, Episcopo Anagnino, expositum, auctum, perfectum, non equidem dubito, quin eusum denuo, rei litterariæ publicæ majori ornamento sit, præsidioque futurum. Dabam Romæ VI Id. Sept. MDCCXCII.

*J. Castillioneus. Proton. Apost., Apostolicæ Pænit. Litterarum
Corrector, et S. Congr. Boni Régiminis à Secretis.*

IMPRIMATUR.

Si videbitur Reverendissimo Patri Sacri Palatii Apostolici Magistro.

F. X. Passeri, Vicesgerens.

IMPRIMATUR.

Fr. Th. Vincentius Pani, Ord. Præd., Sacri Palatii Apost. Magister.

PROLEGOMENA.

CAPUT I.

DE ECCLESIA, EJUSQUE NATURA, ET CHARACTERIBUS.

1. JURIS DEFINITIO.—2. DIVISIO.—3. ECCLESIAE INSTITUTIO.—4. DEFINITIO, ET NATURA.—5. IMPERIUM, ET ADMINISTRATIO.—6. EA RESPUBLICA EST A CIVILI DISTINCTA.—7. DISTINCTIO ECCLESIASTICÆ, ET CIVILIS POTESTATIS.—8. 9. 10. VIS, ET RATIO POTESTATIS ECCLESIASTICÆ.—11. ECCLESIAE SIGNA. EA UNA EST.—12. SANCTA, CATHOLICA, APOSTOLICA.—13. ET 14. ECCLESIA ROMANA.—15. PSEUDO-ECCLESIAE HÆRETICORUM.

1.

Juris nomen sive à *justitia* factum est (1), sive à *jubendo*, quoniam majores nostri jura dicebant *jusa*, aut *jussa* (2), quod ea continerent, quæ jussisset populus. Ejus autem non una est significatio. Nam et quod æquum, bonumque est, ac rationi consentaneum (3), et artem ipsam æqui atque boni (4), et legitimam quid habendi, ac retinendi potestatem (5), jus appellamus. Nobis hoc loco jus est collectio legum, ac regularum, quibus utitur humanum genus, ut justa et injusta distinguat. Nam ad justitiam recte gerendam leges pertinent, et omnes in commune bonum sunt.

(1) Isidorus Hispalen. *etymol.* lib. 5. cap. 5. pag. 57. edit. Paris. 1604. *Leg. 1. ff. de justit. et jur.*

(2) Festus *de verb. signif.* lib. 10. verb. *jussa* pag. 200. edit. Paris. 1681.

(3) Terentius *Heautontim.* act. 4. scen. 1. vers. 29. pag. 330. edit. Lugd. Batav. an. 1657. *Quid cum illis agas, qui neque jus, neque bonum, atque æquum sciunt?*

(4) *Leg. 11. ff. de justit. et jur.*

(5) Terentius *Adelphor.* act. 1. scen. 1. vers. 26. et 27. pag. 443. *Non necesse habeo omnia pro meo jure agere. Alia etiam de juris nomine, et*